

Projektplan för "Kommunikativa färdigheter för polisstudenter"

Reviderad 2015-12-09

1. Grunddata

1.1 Projekttitel

Kommunikativa färdigheter för polisstudenter

1.2 Projektledare

Namn: Anders Bek

E-post: anders.bek@umu.se

Telefon: 090-786 6627 (arbete), 070-4797253 (privat)

Institution: Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap (TUV).

Projektet genomförs i regi av Polisutbildningen vid Umeå universitet, med Anders Bek som kontrakterad projektledare.

1.3 Underskrift prefekt/enhetschef eller motsvarande

Underskrift:

Namnförtydligande: Lars Erik Lauritz

1.5 Sökt belopp

Ansökan om projektanslag på totalt 234 111 kr. motsvarande 38 % av den totala kostnaden för projektet har beviljats av Punktum. Polisutbildningen bidrar således med 62 %. I budgeten ingår 10 000 kr. avsedda för inköp av litteratur. Resterande summa ska täcka lönekostnader. Se bifogade dokument för den detaljerade budgeten (reviderad 2015-12-03).

2. Projektbeskrivning

2.1 Syfte

Projektet har två övergripande syften:

1. Att utveckla kompetensen kring muntlig och icke-verbal kommunikation inom Polisutbildningens lärarlag för ämnet Konflikthantering med kommunikation och självskydd (KKS), för att därigenom skapa en långsiktigt hållbar undervisning.
2. Att genom denna ökade kompetens utveckla och pröva metoder för undervisning i kommunikativa färdigheter, med fokus på muntlig och icke-verbal kommunikation, för att därigenom stärka polisstudenters professionella kommunikativa kompetens.

2.2 Bakgrund

År 2005 presenterade Polisen ett nytt polistaktiskt koncept för nationell bastaktik, med syftet att "utgöra rättesnöre för alla poliser i deras förhållningssätt till och bedömningar av person eller grupp han/hon kommunicerar med" (Polishögskolan, 2015:5). Den nationella bastaktiken anger utgångspunkter och riktlinjer för sina tre ingående "förhållningssätt": grundläggande taktiskt förhållningssätt, mentalt förhållningssätt och kommunikativt förhållningssätt. De tre förhållningssätten är alla beroende av varandra, men behandlas var för sig i Polishögskolans studiematerial. Det kommunikativa förhållningssättet består av konfliktkunskap och konflikthantering. Det senare omfattar "konflikthanteringsstilar", "aktivt lyssnande" samt "kommunikation och beteende". Innehållet i denna del av studiematerialet ligger mestadels på en övergripande och teoretisk nivå, med få förslag på konkreta tillvägagångssätt eller tekniker. Materialet innehåller ingen lärarhandledning.

I en rapport till Rikspolisstyrelsen slås fast att det finns bemötandeproblem inom poliskåren, och att dessa bör åtgärdas bland annat genom en utveckling av grundutbildningen (Westin & Nilsson, 2009). Åtgärderna beskrivs dock på en tämligen övergripande strategisk nivå, och går i korthet ut på att arbetet ska vara problembaserat och att utbildningen ska integrera teori och praktik. Den faktiska utbildningspraktiken behöver en närmare konkretisering av hur detta kan eller bör gå till. Föreliggande projekt syftar till att utforma och pröva en modell för detta.

2.3 Kommunikation och yrkespraktik

En central del av den mellanmänniska kommunikationen utgörs av icke-verbal kommunikation. Förmågan att använda och avkoda icke-verbal kommunikation är förmodligen medfödd och spelar en viktig roll i det sociala livet. Det faktiska tillvägagångssättet – hur man i praktiken kommunicerar – omfattar dock färdigheter som måste läras in (McCroskey, 2006). Både vårt eget icke-verbala beteende och vår tolkning av andras beteende är dessutom ofta resultatet av omedvetna och/eller affektstyrda processer (White & Gardner, 2012). För att nå en "kommunikativ kontroll", som bastaktiken eftersträvar, krävs alltså dels en medvetenhet om kommunikativa beteenden, dels inläring av kommunikativa tekniker.

En kommunikativ situation innehåller till stor del icke-verbala signaler. Dessa är av stor betydelse för hur budskapet, situationen och de deltagande personerna uppfattas. Huruvida en person uppfattas som trovärdig eller icke-trovärdig, trevlig eller otrevlig, tillgänglig eller otillgänglig etc. påverkas av om personens verbala och icke-verbala budskap upplevs som kongruenta eller inkongruenta (Giles & Le Poire, 2006). Icke-verbal kommunikation är också av väsentlig betydelse för upplevelsen av en persons säkerhet och status (Johnstone, 1985).

Kunskaper om och färdigheter i icke-verbal kommunikation är därmed betydelsefulla för alla sociala yrken, inte minst för poliser.

2.4 Kommunikation i Polisutbildningen

På Polisutbildningen vid Umeå universitet förekommer kommunikationsteori och kommunikativa övningar som inslag i flera olika ämnen, bland andra KKS, mental förberedelse och grupprocesser. De senaste året har lärarna i de olika ämnena tillsammans försökt att skapa en översyn av det kommunikativa innehållet i de olika kurserna. Överlappningar och kunskapsluckor i kursinnehållet har identifierats och åtgärdats. Ett område där vi har sett ett fortsatt utvecklingsbehov gäller studenternas kunskaper om och färdigheter i muntlig och icke-verbal kommunikation. Även från studenthåll har det uttryckts en önskan om utökad och fördjupad utbildning i framförallt icke-verbal kommunikation. Detta område behandlas idag främst i KKS-undervisningen.

KKS-undervisning sker idag under samtliga av polisutbildningens terminer. För närvarande ligger inslagen om muntlig och icke-verbal kommunikation främst i termin 2, och leds huvudsakligen av en enda lärare med specialkunskaper i ämnet. Parallellt med dessa finns inslag om självskydd och polisiär taktik, som leds av andra lärare med sådana specialkunskaper. Här ser vi ett behov av kompetensutveckling hos samtliga inom lärarlaget, för att bättre kunna integrera de olika inslagen.

Den nuvarande KKS-undervisningen i termin 2 behöver utvecklas i en sådan mer integrerande riktning. Detta vore ett första steg mot en utveckling av den totala KKS-undervisningen under hela grundutbildningen. En förväntad följd effekt av detta är att studenternas ökade kommunikativa kompetens även berikar de andra delarna av utbildningen.

Erfarenheter från t.ex. läkarutbildning har visat att träning i kommunikation har större effekt på studenter än på redan yrkesverksamma, och den intervjustil som en student tillägnar sig under sin utbildning tenderar studenten att behålla i sin yrkespraktik (Bull, 2002). Med hänsyn till forskning, den nationella bastaktikens syfte, erfarenheter av undervisning på Polisutbildningen och polisstudenters önskemål, finns det alltså starka skäl att vidare utveckla den kommunikativa undervisningen på Polisutbildningen.

2.5 Lärandeteoretiska utgångspunkter

Projektet utgår från lärandeteori inom områdena erfarenhetslärande och reflekterande lärande (Boud, Cohen & Walker, 1993; Kolb, 1984; Moon, 1999; Bek, 2012). David A. Kolb menar att lärande äger rum i två dimensioner.

Den ena dimensionen representerar vilken typ av kunskap som den lärande individen möter. Denna kunskap kan placeras någonstans på en glidande skala mellan dimensionens två poler. Den ena polen representerar konkret, icke-medierad kunskap – en direkt upplevelse av något. Den andra polen representerar abstrakt, medierad kunskap – en (teoretisk) beskrivning av något.

Den andra dimensionen representerar vilken typ av transformation som den lärande individen ägnar sig åt i mötet med kunskapen. Även den transformerande dimensionen existerar mellan två poler. Den ena representerar transformation genom reflektion, vilket i detta sammanhang kan förstås som en verbalisering av tankar och erfarenheter (Bek, 2012). Den andra representerar transformation genom ”experimenterande”, en praktisk tillämpning av kunskapen genom handling.

Kolbs grafiska modell visar hur de två dimensionerna ger upphov till fyra fält. Varje fält representerar en kombination av en viss typ av kunskap, och en viss typ av transformation. En sådan kombination utgör en särskild "lärstil", och resulterar i en särskild typ av kunskap om det som studeras. En individ kan använda en eller flera olika lärstilar i studien av ett särskilt område. Enligt Kolb krävs dock att samtliga lärstilar tillämpas för att individen ska nå "holistisk" kunskap (Kolb 1984).

Beks modell för analys och beskrivning av undervisning (MABU) är en bearbetning av Kolbs modell (Bek, 2012). Medan Kolbs modell beskriver olika sätt att lära, beskriver MABU fyra olika "undervisningstyper", som motsvarar Kolbs lärstilar. Varje undervisningstyp utgörs av en kombination av en viss typ av lärostoff (kunskap) och en viss typ av bearbetande aktivitet. Läraren tillämpar därmed en särskild undervisningstyp för att ge studenten förutsättningar att tillämpa en särskild lärstil. Förutsättningar för ett holistiskt lärande hos studenten skapas således genom att läraren tillämpar alla fyra undervisningstyperna.

Det reflekterande lärandet kan också knytas till Deweys teori om intresse (Dewey, 1975). Enligt Dewey uppstår genuint intresse hos individen när han/hon upplever kopplingar mellan stoffet och individens person, liv, tidigare erfarenheter och förväntningar på framtiden. Dessa kopplingar skapas genom reflektion kring erfarenheter, vilka så långt som möjligt vara individens egna (Dewey 1966). Enligt Dewey möjliggör dessa kopplingar ett djupt och långsiktigt lärande, genom att kunskapen integreras i individens tankestruktur.

2.6 Projekt mål

Med stöd i ovanstående vill vi i detta projekt utforma undervisning i muntlig och icke-verbal kommunikation som innehåller alla de fyra undervisningstyperna. Polisstudenterna ska få möta både teoretiskt och praktiskt stoff, och bearbeta detta genom både praktiska övningar och reflekterande diskussioner. Vi vill på detta sätt utbilda teoretiskt informerade praktiker med både praktiska kommunikativa färdigheter och förmåga till kritisk självreflektion. Genom att erbjuda konkreta praktiska erfarenheter och reflekterande bearbetning, hjälper undervisningen studenterna att göra de kopplingar som utgör genuint intresse och möjliggör djuplärande.

I första steget vill vi utveckla de kommunikativa delarna av KKS-undervisningen under termin 2 av utbildningen. Utifrån erfarenheterna av detta arbete kan vi i senare projekt utveckla undervisningen i övriga terminskurser.

Detta kräver teoretisk och praktisk kompetens hos de undervisande lärarna. I dagsläget finns mycket sådan kompetens samlad i lärarlaget för KKS-undervisningen, men är till viss del uppdelad mellan de olika lärarna. En hållbar utbildning kräver att en viss kompetens finns hos fler än bara enstaka personer. Därför vill vi genom detta projekt även utveckla den individuella kompetensen inom lärarlaget.

Projektet har tre mål:

1. En vidgad kompetens inom lärarlaget för KKS inom området "muntlig och icke-verbal kommunikation".
2. Skapandet av ett undervisningsupplägg för KKS under polisutbildningens första tre terminer, som fördjupar studenternas kommunikativa kunskaper och färdigheter. Detta ska innefatta framställning av ett undervisningsmaterial, innehållande:
  - En övergripande kursplanering, med formulerade syften och förväntade studieresultat

- Detaljerade lektionsplaneringar, med eventuell tillhörande rekvisita såsom Powerpointpresentationer och övningsmaterial
- Examinationsuppgifter med bedömningskriterier

3. Implementering av undervisningsupplägget i KKS-undervisningen under båda terminerna 2016. Under våren 2016 testas upplägget för termin 1 och 2. Under höstterminen testas termin 1, 2 och 3. Båda terminerna följs upp med utvärdering och bearbetning.

Utvecklingen av lärarkompetens och undervisningsupplägg kommer att ske i en växelverkan. Den interna seminarieserien ger lärarlaget kunskap och idéer att använda i undervisningen. Det praktiska genomförandet av undervisningen ger erfarenhetsbaserad kunskap om hur kommunikativa färdigheter kan läras ut. Denna kunskap kan sedan användas i vidareutveckling av både undervisningsupplägg och lärarkompetens. På så sätt tillämpas erfarenhetslärande för utveckling av undervisning.

3 Utvärdering

Lärlarlagets kompetensutveckling utvärderas genom kontinuerlig kollegial feedback på den genomförda undervisningen i relation till de uppställda lärandemålen.

Undervisningens utformning och genomförande utvärderas dels av studenterna genom muntliga och skriftliga kursutvärderingar, dels av lärarlaget med utgångspunkt i de reflexiva examinationsuppgifter som studenterna får genomföra. På så sätt identifieras undervisningsuppläggets styrkor och svagheter utifrån flera olika perspektiv.

Den skriftliga kursutvärderingen fylls i individuellt av studenterna. Den syftar till att undersöka i vilken utsträckning undervisningens innehåll upplevs som relevant, och i vilken utsträckning undervisningsmetoderna är lämpliga i förhållande till kursmålen. Den muntliga kursutvärderingen genomförs gruppvis av studenterna vid en av kursträffarna. Den ger tillfälle för diskussioner kring upplägget studenter och lärare sinsemellan, och möjliggör mer nyanserad information och utvärdering.

Kunskapsmålen för studenterna utvärderas genom en reflexiv examinationsuppgift, i form av en skriftlig hemtentamen. Studenten ska beskriva sin egen kunskapsutveckling under kursen, identifiera vilka lärdomar som han/hon har gjort gällande kommunikation, och föra ett värderande resonemang kring sin egen upplevda kommunikativa färdighetsnivå, med utgångspunkt i kursinnehållet (teori och praktiska övningar). Vidare ska studenten identifiera sina egna kunskapsbehov inför framtida studier. Vid lärarnas granskning av studenternas texter observeras särskilt om studenterna använder sig av teorier och begrepp som behandlats under kursen. På så sätt fungerar examinationsuppgiften inte bara som ett bedömningsverktyg, utan även som en indikator på undervisningens effekter.

4 Projektets aktiviteter

Projektet består av åtta faser, som delvis överlappar varandra kronologiskt (se tidsplan i avsnitt 8).

Fas 1: Lärarlagets interna seminarieserie. 1-2 träffar per månad med litteratordiskussioner och praktiska övningar.

Fas 2: Planering av undervisningsupplägget (initialt parallellt med seminarierna).

Fas 3: Första genomförandet av undervisningen (Vt 2016).

Fas 4: Utvärdering av första genomförandet, samt eventuell revidering av undervisningsupplägget.

Fas 5: Andra genomförandet av undervisningen (Ht 2016).

Fas 6: Utvärdering av andra genomförandet, och sammanfattande utvärdering av undervisningsupplägget.

Fas 7: Projektutvärdering och redovisning (avslutas juni 2017).

Fas 8: Presentation av projektet vid Umeå universitetspedagogiska konferens.

Planeringen av undervisningen utgår dels ifrån lärarlagets beprövade erfarenhet av kommunikationsundervisning, dels från de lärandeteorier som beskrivits ovan. Detta innebär i praktiken att särskild vikt kommer att läggas vid att erbjuda konkreta erfarenheter genom praktiska övningar, och att följa upp dessa med systematisk reflektion. Detta kompletteras med teoretisk kunskap (genom litteraturläsning och föreläsningar), som bearbetas genom reflektion och praktisk tillämpning i övningar. Detta upplägg används både i undervisningen av studenterna och i lärarlagets seminarier. På så sätt kommer undervisningen att omfatta flera olika undervisningstyper (Bek, 2012), som stimulerar olika lärstilar, vilket borgar för ett holistiskt lärande (Kolb 1984).

5 Projektets förväntade effekter

Projektet förväntas höja kvaliteten på dels undervisningen vid Polisutbildningen, dels lärarnas ämneskunskap och didaktiska kompetens. Kompetensutvecklingen av lärarlaget, och det dokumenterade undervisningsupplägget, gör undervisningen mindre personbunden och säkerställer därmed en hållbar utbildning. Det framtagna materialet kan användas till vidare kompetensutveckling för andra lärare inom programmet. De kunskaper som projektet genererar bör också vara överförbara till polisutbildning vid andra lärosäten, och till andra professionsutbildningar inom universitetet. De bör även vara av intresse för fortbildningsverksamhet i arbetslivet, inte minst inom polisväsendet.

Om projektet uppfyller förväntningarna kan även själva projektupplägget med intern kompetensutveckling och praktisk tillämpning överföras till lärarlag på andra utbildningar.

6 Projektutvärdering

Undervisningens innehåll och genomförande utvärderas som beskrivits ovan muntligt och skriftligt av lärarlaget och de deltagande studenterna vid slutet av vårterminen 2016 och slutet av höstterminen 2016. Projektet utvärderas även indirekt genom **terminernas olika examinationsuppgifter**. Vid slutet av projektet utvärderas projektet i sin helhet inom lärarlaget.

Resultatet av utvärderingarna, och en sammanfattning av studenternas reflektionstexter, presenteras i projektets slutrapport. Erfarenheterna från projektet i sin helhet presenteras vid Umeå universitetspedagogiska konferens, och/eller annat universitetspedagogiskt forum.

7 Projektorganisation

Anders Bek (projektledare) är FD i pedagogik och lektor vid Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap, samt gymnasielärare och dramapedagog. Han disputerade 2012 med avhandlingen *Undervisning och reflektion*, som behandlar undervisning på Polisutbildningen utifrån teorier om erfarenhetslärande. Han har under flera år undervisat i kommunikation på ett flertal utbildningsprogram, däribland Polisutbildningen.

Mikael Emsing är utbildad polis och KKS-instruktör. Han har sedan 2013 undervisat i KKS och flera andra ämnen på Polisutbildningen.

Erika Ingvarsson är utbildad polis, och har genomgått handledarutbildningar för Polisens Bastaktik 1 och 2, samt utbildning i polisiär konflikthantering (Polkon). Sedan 2013 undervisar hon i KKS på Polisutbildningen. Hon har även kunskaper i icke-verbal kommunikation från sitt arbete som dansare och danslärare.

Roger Söderlund är utbildad polis. Han har undervisat i KKS på Polisutbildningen sedan 2010, och även deltagit i ett FLEX-projekt med syfte att utveckla lärande i praktiska övningar. 2012 skrev han en magisteruppsats i Pedagogik.

Conny Tärnklev har undervisat i KKS på Polisutbildningen sedan 2000, samt i konflikthantering och kommunikation inom polisens vidareutbildning sedan 2005. Tidigare har han också undervisat i idrott på idrottslärarprogrammet vid Umeå universitet.

8 Tidsplan

2015:

Augusti: projektstart. Arbetsfördelning och planering av seminarieriet.

September-november: seminarieriet med litteratordiskussioner, föreläsningar och praktiska övningar. Deltagarna träffas motsvarande 2 arbetsdagar per månad, fördelat på 1-2 tillfällen. Mellan träffarna läses litteratur.

November: start för planering av undervisningsupplägget.

2016:

Januari: fortsatt planering av undervisningsupplägget.

Februari-maj: första genomförandet av undervisningen.

Juni-augusti: Utvärdering av första genomförandet, samt eventuell revidering av undervisningsupplägget.

September-december: andra genomförandet av undervisningen.

2017:

Januari-februari: Utvärdering av andra genomförandet. Sammanfattande utvärdering av undervisningsupplägget.

Februari: Projektutvärdering och avrapportering till bidragsgivaren.

Höstterminen: presentation av projektet vid universitetspedagogisk konferens.

9 Budget

Medel söks främst för lönekostnader. Projektets omfattning är störst under ht 2015 då seminarieriet och planeringen genomförs. Genomförandet av undervisningen ryms till största del inom lärarnas ordinarie timtilldelning för kursen, men kompetensutvecklingen och utprovningen av nya övningar innebär ett behov av mer tid. De sökta medlen för lärarlaget under vt 2016 är avsedda att täcka:

1. Projektmöten för avstämning och planering
2. Auskultationer vid kollegornas lektioner
3. Utprovning av övningar som kräver fler lärare än det antal som i nuläget är bemannade för särskilda lektioner
4. Dokumentation

I budgeten ingår kostnader för inköp av facklitteratur till lärarlagets seminarieriet. Av praktiska skäl, och för att bygga upp ett bibliotek för Polisutbildningens lärare, behövs ett exemplar till varje projektdeltagare. Budgeten utgår från annonserade försäljningspriser 2015-03-05. Eventuella fraktkostnader tillkommer. Litteraturvalet kan komma att ändras.

Med anledning av projektledarens planerade föräldradighet under höstterminen 2016 och vårterminen 2017 har deltagarnas medverkan i projektet behövt justeras. Som framgår av bifogade budget överläts en andel av projektledarens tid under Ht 2016 till de övriga deltagarna. Projektledarens medverkan på 10 % i projektet under första halvåret 2017 ändras till 5 % under hela 2017. Slutrapporten förväntas färdigställas under februari 2017. Slutredovisning av budgeten sker efter utgången av 2017.

Inköpt litteratur

Leathers, Dale G. & Eaves, Michael H. (2008). *Successful nonverbal communication: principles and applications*. 4th ed. Boston: Pearson/Allyn and Bacon. 5 exemplar.

Jordan, Thomas (2015). *Konflikthantering i arbetslivet: förstå, hantera, förebygg*. 1. uppl. Malmö: Gleerups Utbildning. 3 exemplar.

Källförteckning

Bek, Anders (2012). Undervisning och reflektion: om undervisning och förutsättningar för studenters reflektion mot bakgrund av teorier om erfarenhetslärande. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2012

Boud, David & Cohen, Ruth & Walker, David (1993). "Understanding learning from experience". I Boud, Cohen & Walker (red., 1993): Using experience for learning. Bury St Edmunds: The Society for Research into Higher Education & Open University Press.

Bull, Peter (2002). Communication under the microscope. London: Routledge

Dewey, John (1966 [1916]). Democracy and education. New York: The Free Press.

Dewey, John (1975 [1913]). *Interest and effort in education*. Carbondale: Southern Illin. Univ. P.

Giles, Howard & Le Poire, Betha A. (2006). Introduction: The Ubiquity and Social Meaningfulness of Nonverbal Communication. I Manusov, Valerie & Pattersson, Miles L. (red.) (2006). The Sage Handbook of Nonverbal Communication. Thousand Oaks, CA: SAGE.

Hasselrot, Astrid (red.) (2005). Nationell bastaktik: utbildningsmaterial. Solna: Polishögskolan

Johnstone, Keith (1985). Impro: improvisation och teater. Solna: Entré/Riksteatern

Kolb, David A (1984): Experiential learning. Experience as the source of learning and development. USA: Prentice Hall, Inc.

McCroskey, James C. (2006). An introduction to rhetorical communication: a western rhetorical perspective. 9th ed. Boston, MA: Allyn and Bacon

Moon, Jennifer A (1999). Reflection in learning & professional development. Theory and practice. New York: RoutledgeFalmer.

Westin, Charles & Nilsson, Angela (2005). Attityd- och bemötandeproblem inom polisen. Rapport till Rikspolisstyrelsen.

White, John & Gardner, John (2012). The classroom X-factor: the power of body language and nonverbal communication in teaching. London: Routledge